

मार्गगुणाः यहनक्षत्रादिमार्गगुणाः भूमिगुणाश्चतुरशीतिभूबलानियामलोक्तानि आत्मरक्षणमंत्रयंत्रादिना सर्गारथादिनिर्माणानां ॥ ४४ ॥ कल्पनाः बलपुष्टिकारायोगाः विविधाभिख्याश्चक्रव्यूहकौ चव्यूहादिनानामानः ॥ ४५ ॥ उत्पाताः महद्युद्धादयोधूमकेत्वादयश्च निपाताः उत्कापातभूमिकंपादयः शस्त्राणांपालनंतीक्ष्णिकरणं ॥ ४६ ॥ पीडाच आपदांसमूहो आपदंतस्य काल आपदकालः ॥ ४७ ॥ आख्यातं अभिमंत्रितं दुर्भिक्षनिनाप्रयाणादिकथनं योगः पताकादिमंत्रणादि तयोः संचारः श्रवणादर्शनाभ्यां परमोहनं एतत्सर्वतत्र उक्तमिति सर्वत्र योज्यं ॥ ४८ ॥ गर्दैः विषदैः प्रतिरूपकंप्रतिमातत्कारकैस्त

कल्त्रामार्गगुणाश्चैव तथा भूमिगुणाश्च ॥ आत्मरक्षणमाभ्यासः सर्गाणां चान्ववेक्षणं ॥ ४४ ॥ कल्पना विविधाश्चापि नृनागरथवाजिनां ॥ व्यूहाश्च विविधा भिख्या विचित्रं युद्धकौशलं ॥ ४५ ॥ उत्पाताश्च निपाताश्च सुयुद्धं सुपलायितं ॥ शस्त्राणां पालनं तथैव भरतर्षभ ॥ ४६ ॥ बलव्यसनयुक्तं च तथैव बलहर्षणं ॥ पीडाचापदकालश्च पत्तिज्ञानं च पांडव ॥ ४७ ॥ तथा ख्यातविधानं च योगः संचार एव च ॥ चौरैराटविकैश्चोत्रैः परराष्ट्रस्य पीडनं ॥ ४८ ॥ अग्निदैर्गर्दैश्चैव प्रति रूपककारकैः ॥ श्रेणिमुख्योपजापेन वीरुधश्छेदनेन च ॥ ४९ ॥ दूषणेन च नागानामातं कजननेन च ॥ आराधनेन भक्तस्य प्रत्ययो पाजनेन च ॥ ५० ॥ समांगस्य च राज्यस्य ह्यसद्विदिसमंजसं ॥ दूतसामर्थ्यं संयोगात्सराष्ट्रस्य विवर्धनं ॥ ५१ ॥ अरिमध्यस्थमित्राणां सम्यक्कोक्तं प्रपंचनं ॥ अवमर्दः प्रतीघातस्तथैव च वलीयसां ॥ ५२ ॥ व्यवहारः सुसूक्ष्मश्च तथा कंटकशोधनं ॥ श्रमो व्यायामयोगश्च त्यागोद्रव्यस्य संग्रहः ॥ ५३ ॥ अभूतानां च भरणं भूतानां चान्ववेक्षणं ॥ अर्थस्य कालेदानं च व्यसनेन चाप्रसंगिता ॥ ५४ ॥ तथाराजगुणाश्चैव सेनापतिगुणाश्च ह ॥ कारणं च त्रिवर्गस्य गुणदोषास्तथैव च ॥ ५५ ॥ दुश्चेष्टितं च विविधं दत्तिश्चैवानुवर्तिनां ॥ शंकितत्वं च सर्वस्य प्रमादस्य च वर्जनं ॥ ५६ ॥ अलब्धलाभो लब्धस्य तथैव च विवर्धनं ॥ प्रदानं च विट्द्रस्य पात्रेभ्यो विधिवत्ततः ॥ ५७ ॥ विसर्गार्थस्य धर्मार्थकामहेतुकमुच्यते ॥ चतुर्थं व्यसनाघाते तथैवात्रानुवर्णितं ॥ ५८ ॥ क्रोधजानितयोत्राणिकामजानितथैव च ॥ दशोक्तानि कुरुश्रेष्ठव्यसनान्यत्र चैव ह ॥ ५९ ॥ मृगयाक्षास्तथापानं स्त्रियश्च भरतर्षभ ॥ कामजान्यादुराचार्याः प्रोक्तानीह स्वयं भुवा ॥ ६० ॥

द्वाराकार्मणकारिभिः कौलिकैः श्रेणिमुख्याः बलाध्यक्षादयस्तेषामुपजापो भेदनेन वीरुधश्छेदनेन धान्यायुच्छेदेन ॥ ४९ ॥ नागानां दूषणमंत्रत्रौषधादिना तेन प्रत्ययो पाजनेन विश्वासोत्पादनेन च परराष्ट्रस्य पीडनं उक्तमिति प्रपूर्वेण संबंधः ॥ ५० ॥ समंजसं मतं ॥ ५१ ॥ ५२ ॥ कंटकशोधनं खलानामुन्मूलनं श्रमो मल्लकीढा व्यायामयोगः आयुधप्रयोगाभ्यासः त्यागोदानं ॥ ५३ ॥ अप्रसंगिता असंबंधः ॥ ५४ ॥ राजगुणाः उत्थानादयः सेनापतिगुणाः मौलतादयः ॥ ५५ ॥ ५६ ॥ पात्रेभ्यः प्रदानं प्रथमं ॥ ५७ ॥ विसर्ग इति विसर्गोदानं धर्मार्थयज्ञार्थद्वितीयं काम्यं तृतीयं व्यसनाघाते चतुर्थं ॥ ५८ ॥ ५९ ॥ ६० ॥